

WALES AUDIT OFFICE
SWYDDFA ARCHWILIO CYMRU

Adroddiad Gwella Blynyddol 2016-17 – Cyngor Bwrdeistref Sirol Castell-nedd Port Talbot

Cyhoeddwyd: Medi 2017
Cyfeirnod y ddogfen: 119A2017-18

Paratowyd yr Adroddiad Gwella Blynyddol hwn ar ran Archwilydd
Cyffredinol Cymru gan Steve Barry a Samantha Clements
o dan gyfarwyddyd Jane Holownia.

Huw Vaughan Thomas
Archwilydd Cyffredinol Cymru
Swyddfa Archwilio Cymru
24 Heol y Gadeirlan
Caerdydd
CF11 9LJ

Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn annibynnol ar y llywodraeth a chaiff ei benodi gan Ei Mawrhydi y Frenhines. Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn ymgymryd â'i waith gan ddefnyddio staff ac adnoddau eraill a ddarperir gan Fwrdd Swyddfa Archwilio Cymru, sef bwrdd statudol a sefydlwyd at y diben hwnnw ac er mwyn monitro a chynghori'r Archwilydd Cyffredinol. Mae Swyddfa Archwilio Cymru yn atebol i'r Cynulliad Cenedlaethol.

Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn archwilio cyrff llywodraeth leol yng Nghymru, gan gynnwys awdurdodau unedol, yr heddlu, gwasanaethau prawf, awdurdodau tân ac achub, parciau cenedlaethol a chynghorau cymuned. Mae hefyd yn cynnal astudiaethau gwerth am arian llywodraeth leol ac yn asesu cydymffurfiaeth â gofynion Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009.

Y tu hwnt i lywodraeth leol, yr Archwilydd Cyffredinol yw archwilydd allanol Llywodraeth Cymru a'r cyrff a noddir ganddi a'i chyrrff cyhoeddus cysylltiedig, Comisiwn y Cynulliad a chyrrff y Gwasanaeth Iechyd Gwladol yng Nghymru.

Mae'r Archwilydd Cyffredinol a staff Swyddfa Archwilio Cymru yn anelu at ddarparu adroddiadau cymesur sy'n canolbwyntio ar y cyhoedd ar stiwardiaeth adnoddau cyhoeddus a thrwy wneud hynny, feithrin dealltwriaeth a hyrwyddo gwelliant.

We welcome correspondence and telephone calls in Welsh and English. Corresponding in Welsh will not lead to delay. Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg. Ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael yn Gymraeg. This document is also available in Welsh.

Cynnwys

Adroddiad cryno

Gwaith archwilio perfformiad 2016-17	4
Mae'r Cyngor yn bodloni ei ofynion statudol mewn perthynas â gwelliant parhaus	4
Argymhellion	5
Gwaith archwilio, rheoleiddio ac arolygu y cyflwynwyd adroddiadau arno yn ystod 2016-17	6

Atodiadau

Atodiad 1 – Statws yr adroddiad hwn	13
Atodiad 2 – Llythyr Archwilio Blynyddol	14
Atodiad 3 – Argymhellion adroddiadau cenedlaethol 2016-17	17

Adroddiad cryno

Gwaith archwilio perfformiad 2016-17

- 1 Wrth bennu hyd a lled y gwaith a wnaed yn ystod y flwyddyn, ystyriwyd graddau'r wybodaeth archwilio ac arolygu a gasglwyd yn ogystal â ffynonellau eraill o wybodaeth a oedd ar gael, gan gynnwys systemau adolygu a gwerthuso Cyngor Bwrdeistref Sirol Castell-nedd Port Talbot (y Cyngor) ei hun. Yn ystod 2016-17, ymgwymerwyd â gwaith asesu gwelliant ym mhob cyngor o dan dair thema: llywodraethu, y defnydd o adnoddau a chynllunio gwelliant ac adrodd arno. Mewn rhai cyngorau, ategwyd y gwaith hwn gan archwiliadau lleol ar sail risg, a nodir yng Nghynllun Archwilio 2016-17.
- 2 Nodir y gwaith a gyflawnwyd ers yr Adroddiad Gwella Blynyddol diwethaf, gan gynnwys gwaith y rheoleiddwyr perthnasol, yn [Arddangosyn 1](#).

Mae'r Cyngor yn bodloni ei ofynion statudol mewn perthynas â gwelliant parhaus

- 3 Yn seiliedig ar y gwaith a wnaed gan Swyddfa Archwilio Cymru a rheoleiddwyr perthnasol, ac yn gyfyngedig i'r gwaith hwnnw, cred yr Archwilydd Cyffredinol fod y Cyngor yn debygol o fodloni gofynion y Mesur Llywodraeth Leol (2009) yn ystod 2017-18.

Argymhellion a chynigion ar gyfer gwella

- 4 O ystyried yr ystod eang o wasanaethau a ddarperir gan y Cyngor a'r heriau y mae'n eu hwynebu, byddai'n anarferol pe na baem wedi dod o hyd i bethau y gellir eu gwella. Gall yr Archwilydd Cyffredinol:
- wneud cynigion ar gyfer gwella – os caiff cynigion eu gwneud i'r Cyngor, byddem yn disgwyl iddo weithredu arnynt a byddwn yn gwneud gwaith dilynol ar yr hyn sy'n digwydd;
 - gwneud argymhellion ffurfiol ar gyfer gwella – os caiff argymhelliad ffurfiol ei wneud, mae'n rhaid i'r Cyngor baratoi ymateb i'r argymhelliad hwnnw o fewn 30 diwrnod gwaith;
 - cynnal arolygiad arbennig a chyhoeddi adroddiad a gwneud argymhellion; ac
 - argymhell y dylai Gweinidogion Llywodraeth Cymru ymyrryd mewn rhyw ffordd.
- 5 Yn ystod y flwyddyn, ni wnaeth yr Archwilydd Cyffredinol unrhyw argymhellion ffurfiol. Fodd bynnag, gwnaed nifer o gynigion ar gyfer gwella ac ailadroddir y rhain yn yr adroddiad hwn. Byddwn yn monitro cynnydd yn eu herbyn ac argymhellion perthnasol a wnaed yn ein hadroddiadau cenedlaethol (Atodiad 3) fel rhan o'n gwaith asesu gwelliant.

Gwaith archwilio, rheoleiddio ac arolygu y cyflwynwyd adroddiadau arno yn ystod 2016-17

Arddangosyn 1: gwaith archwilio, rheoleiddio ac arolygu y cyflwynwyd adroddiadau arno yn ystod 2016-17

Description of the work carried out since the last AIR, Disgrifiad o'r gwaith a wnaed ers y Llythyr Gwella Blynyddol diwethaf, gan gynnwys gwaith y rheoleiddwyr perthnasol, lle bo'n berthnasol.

Dyddiad cyhoeddi	Disgrifiad byr	Casgliadau	Cynigion ar gyfer gwella
Llywodraethu			
Mehefin 2017	<p>Llywodraethu da wrth benderfynu ar newidiadau i wasanaethau</p> <p>Adolygiad o drefniadau llywodraethu'r Cyngor ar gyfer penderfynu ar newidiadau i wasanaethau.</p>	<p>Mae trefniadau llywodraethu'r Cyngor ar gyfer newid gwasanaeth sylweddol yn gymesur â'u graddfa a'u cymhlethdod, ond mae'r gwerthusiad o'u heffaith yn anghyson</p> <ul style="list-style-type: none"> • mae penderfyniadau'n cael eu harwain gan flaenoriaethau corfforaethol, eu llywio gan anghenion lleol a'u gwneud gyda'r adnoddau sydd ar gael; • mae gan y Cyngor ddull rheoli rhaglen clir i lywodraethu cynigion newid gwasanaeth sylweddol, ond mae trefniadau ar gyfer cynigion risg is yn llai ffurfiol; • mae'r ystod o wybodaeth a ddarperir i benderfynwyr wrth benderfynu ar gynigion newid gwasanaeth yn amrywio ac nid yw bob amser yn cynnwys manylion opsiynau eraill; • mae'r Cyngor yn ymgysylltu â rhanddeiliaid mewn modd priodol ac mae pwyllgorau craffu'n herio cynigion newid gwasanaeth yn rheolaidd; ac • mae'r Cyngor yn dysgu o'i brosesau penderfynu, ond nid yw'n glir sut y bydd effaith newidiadau gwasanaeth yn y dyfodol yn cael ei gwerthuso. 	<p>C1 Dylai'r Cyngor ddatblygu canllawiau i swyddogion ymhellach er mwyn atgyfnerthu'r hyn sy'n ofynnol o ran cynnal arfarniadau opsiynau ar gynigion newid gwasanaeth a gwybodaeth arall a chyflwyno adroddiadau arnynt.</p> <p>C2 Dylai'r Cyngor bennu trefniadau ar gyfer monitro effaith newidiadau gwasanaeth ar adeg gwneud y penderfyniad.</p> <p>C3 Dylai'r Cyngor atgyfnerthu ei systemau er mwyn sicrhau bod adroddiadau monitro y mae pwyllgorau craffu'n gofyn amdanynt yn cael eu darparu'n rheolaidd.</p>

Dyddiad cyhoeddi	Disgrifiad byr	Casgliadau	Cynigion ar gyfer gwella
Y defnydd o adnoddau			
Tachwedd 2016	<p>Llythyr Archwilio Blynyddol 2015-16</p> <p>Llythyr sy'n crynhoi'r negeseuon allweddol sy'n deillio o gyfrifoldebau statudol yr Archwilydd Cyffredinol o dan Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 a'i gyfrifoldebau adrodd o dan y Cod Ymarfer Archwilio. Mae'r Llythyr Archwilio Blynyddol yn Atodiad 2 i'r adroddiad hwn.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Cydymffurfiodd y Cyngor â'i gyfrifoldebau yn ymwneud ag adroddiadau ariannol a defnyddio adnoddau. • Rwy'n fodlon bod gan y Cyngor drefniadau priodol ar waith i sicrhau darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd o ran ei ddefnydd o adnoddau, er bod meysydd i'w gwella ymhellach wedi'u nodi. • Nid yw'r gwaith a wnaed gennyf hyd yma yn ardystio hawliadau a ffurflenni grant wedi nodi materion sylweddol a fyddai'n effeithio ar gyfrifon 2016-17 na systemau ariannol allweddol. 	Dim.

Dyddiad cyhoeddi	Disgrifiad byr	Casgliadau	Cynigion ar gyfer gwella
Y defnydd o adnoddau			
Mawrth 2017	<p>Cynllunio arbedion</p> <p>Adolygiad o drefniadau'r Cyngor ar gyfer sicrhau arbedion ariannol, gan gynnwys pa mor dda y mae'n cyflawni'r arbedion gofynnol ac a oes ganddo ddulliau cadarn o gynllunio, rheoli a chyflawni arbedion cyllidebol, ar gyflymder sy'n cefnogi cydnherthedd ariannol.</p>	<p>Er nad oes gan y Cyngor gynlluniau arbedion dangosol ar gyfer blynyddoedd i ddod, mae ganddo fframwaith cynllunio ariannol cadarn sy'n cefnogi cydnherthedd ariannol yn y dyfodol</p> <ul style="list-style-type: none"> • mae'r Cyngor wedi nodi ei fod wedi cyflawni 99% o'i arbedion arfaethedig ar gyfer 2015-16 yn ystod y flwyddyn a gall ddangos bod arbedion unigol wedi cael eu cyflawni; • mae gan y Cyngor drefniadau cynllunio ariannol cadarn ac, er ei fod yn datblygu dull strategol o gynhyrchu incwm, nid oes ganddo gynlluniau arbedion dangosol ar gyfer blynyddoedd i ddod; ac • mae'r Cyngor yn rhagweld y bydd yn cyflawni 88% o'i arbedion arfaethedig ar gyfer 2016-17, ond nid yw'r amserlenni cyflawni ar gyfer rhai o'r cynlluniau arbedion yn realistig. 	C1 Atgyfnerthu trefniadau cynllunio ariannol drwy ddatblygu cynlluniau arbedion tymor hwy i gwmpasu cyfnod y Cynllun Ariannol Tymor Canolig.

Dyddiad cyhoeddi	Disgrifiad byr	Casgliadau	Cynigion ar gyfer gwella
Archwilio perfformiad lleol ar sail risg			
Gorffennaf 2016	Rolau'r Trydydd Sector wrth gefnogi cyngor diwygio lles	Mae mynediad at gyngor lles ym Mwrdeistref Sirol Castell-nedd Port Talbot yn amrywio ac mae enghreifftiau o ddyblygu.	C1 Byddai'r Cyngor yn cael budd o ymchwilio i raddau'r dyblygu a'r potensial i gysoni darpariaeth yn well a gwella cwmpas ledled y Fwrdeistref Sirol.
Medi 2016	Datblygu Craffu: Gweithdai aelodau Mehefin/ Gorffennaf 2016	<ul style="list-style-type: none"> Roedd adborth gan aelodau am y sesiynau'n gadarnhaol a bu iddynt greu rhai syniadau ymarferol ar gyfer gwella a gefnogwyd gan y rhan fwyaf o aelodau a oedd yn bresennol. Gallai awgrymiadau aelodau hefyd gyfrannu at sefydlu aelodau yn y dyfodol. Roedd yr aelodau'n glir am ddiben craffu a bu iddynt ddangos dealltwriaeth dda o'u rolau wrth sbarduno gwelliannau a chael dealltwriaeth fanwl o faterion pan fo'n briodol. 	Dim.

Dyddiad cyhoeddi	Disgrifiad byr	Casgliadau	Cynigion ar gyfer gwella
Archwilio perfformiad lleol ar sail risg			
Hydref 2016	Adolygiad o'r Gofrestr Risg Gorfforaethol	<p>Gwnaed cynnydd, mae strwythur y gofrestr risg a'r gweithdrefnau rheoli risg strategol yn briodol, ond nid yw'r gofrestr gorfforaethol yn ddigon manwl nac yn ddigon clir i gefnogi dulliau rheoli risg effeithiol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nid yw'r sail resymegol y tu ôl i sgôr risg yn glir; • nid oes digon o wybodaeth er mwyn gwerthuso tebygolrwydd ac effaith bosibl risgiau ariannol; • ni all y Cyngor asesu effaith ei gamau lliniaru arfaethedig heb amserlenni clir na cherrig milltir allweddol; • mae dulliau rheoli risg yn rhy aneglur i asesu a yw'r rheolaeth arfaethedig yn briodol ar gyfer natur y risg; ac • nid yw prosesau'n ddigon clir i roi sicrwydd i'r Cyngor ei fod wedi nodi'r holl risgiau sylweddol. 	<p>C1 Sefydlu gweithdrefnau clir ynghylch sut i nodi, categoreiddio a lliniaru risgiau corfforaethol drwy gynnwys manylion mwy perthnasol yn y Gofrestr Risg Gorfforaethol.</p> <p>C2 Sicrhau bod gan gamau lliniaru amserlenni sefydledig, cerrig milltir a digon o fanylion i alluogi craffu effeithiol.</p>

Dyddiad cyhoeddi	Disgrifiad byr	Casgliadau	Cynigion ar gyfer gwella
Archwilio perfformiad lleol ar sail risg			
Hydref 2016	Adolygiad o Drefniadau Rheoli Perfformiad yn y Gyfarwyddiaeth Gwasanaethau	<p>Mae'r gyfarwyddiaeth yn dysgu o welliannau i drefniadau rheoli perfformiad mewn gwasanaethau plant, ond mae angen iddi lunio ei chynlluniau busnes yn gynharach ac atgyfnerthu ei threfniadau mewn gwasanaethau oedolion ymhellach</p> <ul style="list-style-type: none"> • mae gan y gyfarwyddiaeth ffocws clir ar wella gwasanaethau o fewn targedau lleihau cyllideb, ond mae oedi wrth lunio cynlluniau busnes 2016-17; • mae trefniadau adolygu perfformiad ar waith ym mhob rhan o'r gyfarwyddiaeth, ond nid yw mesurau perfformiad wedi'u datblygu digon mewn meysydd allweddol; ac • mae'r gyfarwyddiaeth wedi gwneud gwelliannau mewn gwasanaethau plant ac mae'n dechrau atgyfnerthu ei threfniadau rheoli perfformiad mewn gwasanaethau oedolion 	<p>C1 Y Gyfarwyddiaeth Gwasanaethau Cymdeithasol, Iechyd a Thai, yn y blynyddoedd i ddod i lunio'r cynlluniau busnes yn barod i'w cymeradwyo gan yr Aelod Perthnasol o'r Cabinet cyn Cyfarfod Cyffredinol Blynyddol y Cyngor ym mis Mai.</p> <p>C2 Y Gyfarwyddiaeth Gwasanaethau Cymdeithasol, Iechyd a Thai i ddysgu o'r profiad mewn gwasanaethau plant a pharhau i ddatblygu gwybodaeth gynhwysfawr am reoli perfformiad a chytuno arni mewn perthynas â'r gyfarwyddiaeth sy'n weladwy ac sy'n mynd ati i gynorthwyo'r gwasanaeth wrth sbarduno gwelliant.</p>

Dyddiad cyhoeddi	Disgrifiad byr	Casgliadau	Cynigion ar gyfer gwella
Cynllunio ac adrodd ar welliant			
Gorffennaf 2016	Archwiliad cynllun gwella blynyddol Swyddfa Archwilio Cymru Adolygiad o gynlluniau cyhoeddedig y Cyngor ar gyfer cyflawni amcanion gwella.	Mae'r Cyngor wedi cydymffurfio â'i ddyletswyddau cynllunio gwelliant statudol.	Dim
Tachwedd 2016	Archwiliad o asesiad o berfformiad blynyddol Swyddfa Archwilio Cymru Adolygiad o asesiad o berfformiad cyhoeddedig y Cyngor.	Mae'r Cyngor wedi cydymffurfio â'i ddyletswyddau adrodd ar welliant statudol.	Dim
Adolygiadau gan gyrff arolygu a rheoleiddio			
Ni chynhaliwyd unrhyw adolygiadau gan gyrff arolygu a rheoleiddio yn ystod y cyfnod a gwmpesir gan yr adroddiad hwn.			

Atodiad 1

Statws yr adroddiad hwn

O dan Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009 (y Mesur) mae'n ofynnol i'r Archwilydd Cyffredinol gynnal asesiad gwella blynyddol sy'n edrych i'r dyfodol, a chyhoeddi adroddiad gwella blynyddol, ar gyfer pob awdurdod gwella yng Nghymru. Mae gan awdurdodau gwella (a ddiffinnir fel cynghorau lleol, parciau cenedlaethol, ac awdurdodau tân ac achub) ddyletswydd gyffredinol i 'wneud trefniadau i sicrhau gwelliant parhaus wrth arfer eu swyddogaethau'.

Mae'r asesiad gwella blynyddol yn ystyried pa mor debygol ydyw y bydd awdurdod yn cydymffurfio â'i ddyletswydd i wneud trefniadau i sicrhau gwelliant parhaus. Hefyd, yr asesiad yw'r prif ddarn o waith sy'n galluogi'r Archwilydd Cyffredinol i gyflawni ei ddyletswyddau. Staff Swyddfa Archwilio Cymru, ar ran yr Archwilydd Cyffredinol, sy'n llunio'r adroddiad gwella blynyddol. Mae'r adroddiad yn cyflawni dyletswyddau'r Archwilydd Cyffredinol o dan adran 24 o'r Mesur, drwy grynhoi ei waith archwilio ac asesu mewn adroddiad gwella blynyddol cyhoeddedig ar gyfer pob awdurdod. Mae'r adroddiad hefyd yn cyflawni ei ddyletswyddau o dan adran 19 i gyflwyno adroddiad sy'n ardystio ei fod wedi cynnal asesiad gwella o dan adran 18 ac yn nodi a yw o'r farn (o ganlyniad i'w archwiliad o'r cynllun gwella o dan adran 17) fod yr awdurdod wedi cyflawni ei ddyletswyddau o ran cynllunio gwelliant o dan adran 15.

O dan rai amgylchiadau, gall yr Archwilydd Cyffredinol hefyd gynnal arolygiadau arbennig (o dan adran 21), y cyflwynir adroddiad arnynt i'r awdurdod a'r Gweinidogion, ac y gall eu cyhoeddi (o dan adran 22). Un o weithgareddau atodol pwysig yr Archwilydd Cyffredinol yw cydgysylltu gwaith asesu a gwaith rheoleiddio (sy'n ofynnol o dan adran 23), sy'n ystyried rhaglen waith gyffredinol pob rheoleiddiwr perthnasol mewn awdurdod gwella. Gall yr Archwilydd Cyffredinol hefyd ystyried gwybodaeth a rennir gan reoleiddwyr perthnasol (o dan adran 33) yn ei asesiadau.

Atodiad 2

Llythyr Archwilio Blynyddol

Y Cyngorydd A. H. Thomas
Arweinydd
Cyngor Bwrdeistref Sirol Castell-nedd Port Talbot
Y Ganolfan Ddinesig
Port Talbot
SA13 1PJ

Cyfeirnod: 640A2016

Dyddiad cyhoeddi: 24 Tachwedd 2016

Annwyl Gyngorydd Thomas

Llythyr Archwilio Blynyddol – Cyngor Bwrdeistref Sirol Castell-nedd Port Talbot 2015-16

Mae'r llythyr hwn yn crynhoi'r negeseuon allweddol sy'n deillio o'm cyfrifoldebau statudol o dan Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 a'm cyfrifoldebau adrodd o dan y Cod Ymarfer Archwilio.

Cydymffurfiodd y Cyngor â'i gyfrifoldebau yn ymwneud ag adroddiadau ariannol a defnyddio adnoddau

Cyfrifoldeb Cyngor Bwrdeistref Sirol Castell-nedd Port Talbot (y Cyngor) yw:

- rhoi systemau rheolaeth fewnol ar waith i sicrhau rheoleidd-dra a chyfreithlondeb trafodion a sicrhau bod ei asedau'n ddiogel;
- cadw cofnodion cyfrifyddu cywir;
- paratoi Datganiad Cyfrifon yn unol â gofynion perthnasol; a
- sefydlu ac adolygu'n barhaus drefniadau priodol i sicrhau darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd o ran ei ddefnydd o adnoddau.

Mae Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 yn ei gwneud yn ofynnol i mi:

- roi barn archwilio ar y datganiadau cyfrifyddu;
- adolygu trefniadau'r Cyngor i sicrhau darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd yn ei ddefnydd o adnoddau; a
- rhoi tystysgrif yn cadarnhau fy mod wedi cwblhau'r broses o archwilio'r cyfrifon.

Mae awdurdodau lleol yng Nghymru yn paratoi eu datganiadau cyfrifyddu yn unol â gofynion Cod Ymarfer CIPFA/LASAAC ar Gyfrifyddu Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig. Mae'r Cod hwn yn seiliedig ar Safonau Adrodd Ariannol Rhyngwladol. Ar 28 Medi 2016, rhoddais farn archwilio ddiamod ar y datganiadau cyfrifyddu, gan gadarnhau eu bod yn rhoi darlun gwir a theg o sefyllfa a thrafodion ariannol y Cyngor. Mae fy adroddiad wedi'i gynnwys yn y Datganiad Cyfrifon. Nodwyd y materion allweddol a oedd yn deillio o'r archwiliad o gyfrifon i aelodau'r Pwyllgor Archwilio yn fy adroddiad ar yr Archwiliad o Ddatganiadau Ariannol ar 23 Medi 2016.

Ar y cyfan, cafwyd bod y Cyngor wedi parhau i fireinio a gwella ei broses o gynhyrchu cyfrifon ac y cynhyrchodd y cyfrifon ymhell cyn y dyddiad cau. Fodd bynnag, fel mewn blynyddoedd blaenorol, nodwyd nifer o faterion o hyd yn y cyfrifon cyfalaf ac mae lle o hyd i wella'r prosesau cau cyfalaf. Cafodd y rhain eu cywiro yn y datganiadau ardystiedig ac mae swyddogion wedi mynd ati i sicrhau na fydd y materion hyn yn digwydd eto yn y blynyddoedd i ddod. Byddwn yn parhau i weithio gyda swyddogion eleni er mwyn mireinio'r broses o gynhyrchu cyfrifon ac ymdrin â'r materion cyfrifyddu cyfalaf.

Rwy'n fodlon bod gan y Cyngor drefniadau priodol ar waith i sicrhau darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd o ran ei ddefnydd o adnoddau, er bod meysydd i'w gwella ymhellach wedi'u nodi

Mae fy ystyriaeth o drefniadau'r Cyngor i sicrhau darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd wedi bod yn seiliedig ar y gwaith archwilio a wnaed ar y cyfrifon ac rwyf hefyd wedi dibynnu ar y gwaith a gwblhawyd o dan Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009. Cyhoeddodd yr Archwilydd Cyffredinol ei Adroddiad Gwella Blynyddol ym mis Mehefin 2016 a daeth i'r casgliad bod y Cyngor wedi parhau i wella yn ei feysydd blaenoriaeth, bod y trefniadau rheoli ariannol yn gadarn a'u bod yn debygol o gefnogi cynnydd yn y dyfodol.

Nid yw'r gwaith a wnaed gennyf hyd yma yn ardystio hawliadau a ffurflenni grant wedi nodi materion sylweddol a fyddai'n effeithio ar gyfrifon 2016-17 na systemau ariannol allweddol

Mae fy ngwaith archwilio ar ardystio hawliadau a ffurflenni grant y Cyngor bellach wedi dechrau. Mae'r Cyngor yn un o ddau safle sy'n treialu dull 'canlyniadau' newydd o ardystio grantiau Llywodraeth Cymru. Mae'r cynllun peilot hwn yn ystyried sut y mae Llywodraeth Cymru ac Archwilydd Cyffredinol Cymru am wella gwerth ac effaith gwaith a nodau ardystio er mwyn profi ymarferoldeb symud gwaith archwilio oddi wrth brofi trafodion tuag at ystyried y gweithgareddau i'w cyflawni gan yr arian.

Hyd yma, nid yw fy ngwaith wedi nodi unrhyw faterion a fyddai'n effeithio ar gyfrifon 2016-17 na systemau ariannol allweddol. Bydd adroddiad manylach ar fy ngwaith ardystio grantiau yn dilyn yn 2017 pan fydd rhaglen gwaith ardystio eleni wedi'i chwblhau.

Roedd y ffi archwilio ariannol yn unol â'r ffi y cytunwyd arni a nodwyd yn y Cynllun Archwilio Blynnyddol.

Yn gywir

Richard Harries

Dros ac ar ran Archwilydd Cyffredinol Cymru

Atodiad 3

Argymhellion adroddiadau cenedlaethol 2016-17

Arddangosyn 2: argymhellion adroddiadau cenedlaethol 2016-17

Crynodeb o'r cynigion ar gyfer gwelliant sy'n berthnasol i lywodraeth leol, a gynhwysodd yn adroddiadau a gyhoeddwyd gan Swyddfa Archwilio Cymru, ers cyhoeddi'r Adroddiad Gwella Blynyddol diwethaf.

Dyddiad yr adroddiad	Teitl yr adolygiad	Argymhelliad
Awst 2016	<u>Cydnerthedd Ariannol Awdurdodau Lleol Cymru 2015-16</u>	<p>Yn ein hadroddiad yn 2014-15 (Cydnerthedd Ariannol Cynghorau yng Nghymru, Ebrill 2015) gwnaethom nifer o argymhellion ar gyfer awdurdodau lleol. Roedd llawer o'r argymhellion hyn yn dal i fod yn berthnasol ac roedd angen i awdurdodau wneud rhagor o waith i fynd i'r afael â hwy yn ystod 2016-17. At hynny, gwnaethom hefyd yr argymhellion canlynol ar sail ein hadolygiad mwy diweddar:</p> <p>A1 Dylai awdurdodau lleol gryfhau eu trefniadau cynllunio ariannol trwy:</p> <ul style="list-style-type: none">• ddatblygu cysylltiadau mwy eglur rhwng y Cynllun Ariannol Tymor Canolig a'u blaenoriaethau corfforaethol a'u cynlluniau gwasanaeth;• alinio strategaethau allweddol eraill fel cynlluniau rheoli gweithlu ac asedau â'r Cynllun Ariannol Tymor Canolig;• datblygu cynlluniau arbedion amflwydd cynhwysfawr wedi'u costio'n llawn sy'n sail i'r Cynllun Ariannol Tymor Canolig ac yn cwmpasu cyfnod y Cynllun, nid y gyllideb flynyddol nesaf yn unig;• categoreiddio cynigion ar gyfer arbedion fel y gellir monitro'r newid o fathau traddodiadol o arbedion i arbedion gweddnewidiol dros gyfnod y Cynllun Ariannol Tymor Canolig; a• sicrhau bod amserlenni ar gyfer cyflawni cynigion penodol ar gyfer arbedion yn realistig a bod atebolrwydd am eu bodloni wedi'i neilltuo'n briodol. <p>A2 Dylai awdurdodau lleol ddatblygu polisiau cynhyrchu incwm a chodi tâl corfforaethol.</p> <p>A3 Dylai awdurdodau lleol sicrhau bod ganddynt strategaeth cronfeydd wrth gefn gynhwysfawr sy'n amlinellu diben penodol cronfeydd werth gefn defnyddiadwy a gasglwyd ac effaith a'r defnydd o'r rhain yn y Cynllun Ariannol Tymor Canolig.</p> <p>A4 Dylai awdurdodau lleol ddatblygu dangosyddion perfformiad allweddol i fonitro'r Cynllun Ariannol Tymor Canolig.</p> <p>A5 Dylai awdurdodau lleol sicrhau bod cynlluniau arbedion yn ddigon manwl i sicrhau bod aelodau'n eglur am yr hyn y bwriedir i'r cynlluniau ei ddarparu ac y gellir craffu'n briodol ar ddarpariaeth y cynlluniau hynny trwy gydol y flwyddyn.</p> <p>A6 Dylai awdurdodau lleol sicrhau bod capasiti a gallu corfforaethol ar lefel sy'n gallu cefnogi darpariaeth cynlluniau arbedion yn effeithiol yn y Cynllun Ariannol Tymor Canolig ar y cyflymder gofynnol.</p>

Dyddiad yr adroddiad	Teitl yr adolygiad	Argymhelliad
Hydref 2016	Diogelwch Cymunedol yng Nghymru	<p>Roedd y saith argymhelliad yn yr adroddiad hwn yn gofyn i amrywiaeth o randdeiliaid – Llywodraeth Cymru, Tîm y Swyddfa Gartref yng Nghymru, comisiynwyr yr heddlu a throseddau, aelodau byrddau gwasanaethau cyhoeddus ac awdurdodau lleol - weithredu'n unigol ac ar y cyd:</p> <p>A1 Gwella cynlluniau strategol er mwyn cydgyssylltu gweithgarwch diogelwch cymunedol yn well, drwy sefydlu strategaeth genedlaethol a gefnogir gan gynlluniau rhanbarthol a lleol sy'n canolbwyntio ar gyflawni'r blaenoriaethau diogelwch cymunedol y cytunwyd arnynt yn genedlaethol yn lle'r fframwaith cynllunio cyfredol.</p> <p>A2 Gwella gwaith strategol gyda phartneriaid drwy fynd ati'n ffurfiol i greu byrddau diogelwch cymunedol effeithiol yn lle'r strwythurau diogelwch cymunedol cyfredol, sy'n ffurfioli ac yn uno gwaith Llywodraeth Cymru, yr heddlu, yr awdurdodau lleol, y byrddau iechyd, yr awdurdodau tân ac achub, WACSO a rhanddeiliaid allweddol eraill.</p> <p>A3 Gwella gwaith cynllunio trwy greu cynlluniau gweithredu cynhwysfawr sy'n cynnwys gwaith pob partner ac sy'n nodi'r cyfraniad rhanbarthol a lleol yn glir wrth gyflawni'r blaenoriaethau cenedlaethol ar gyfer diogelwch cymunedol.</p> <p>A4 Adolygu trefniadau arian grant cyfredol a symud i gyllidebau cyfunol sydd ag ymrwymadau ariannu mwy hirdymor er mwyn cefnogi cyrff cyflawni i wella'r gwaith o gynllunio prosiectau a'r gweithlu, gan ganolbwyntio ar gyflawni blaenoriaethau'r strategaeth diogelwch cymunedol genedlaethol.</p> <p>A5 Sicrhau bod perfformiad diogelwch cymunedol yn cael ei reoli'n effeithiol trwy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • osod mesurau priodol ar bob lefel er mwyn galluogi aelodau, swyddogion a'r cyhoedd i feirniadu'r cynnydd o ran cyflawni camau gweithredu ar gyfer gwasanaethau diogelwch cymunedol; • sicrhau bod y wybodaeth am berfformiad yn cynnwys gwaith yr holl asiantaethau perthnasol; a • sefydlu mesurau i feirniadu'r mewnbynnau, yr allbynnau a'r effaith er mwyn gallu deall effaith penderfyniadau buddsoddi a chefnogi'r gwaith craffu a throsolwg. <p>A6 Adolygu'r systemau ar gyfer rheoli risgiau diogelwch cymunedol a chyflwyno trefniadau monitro ac adolygu sy'n canolbwyntio ar sicrhau'r cyhoedd bod yr arian a gaiff ei wario ar ddiogelwch cymunedol yn cyflawni canlyniadau gwell i bobl yng Nghymru.</p> <p>A7 Gwella'r gwaith o ymgysylltu a chyfathrebu â dinasyddion trwy'r Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus wrth:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ddatblygu cynlluniau a blaenoriaethau ar gyfer diogelwch cymunedol; • cytuno ar flaenoriaethau ar gyfer gweithredu; ac • adrodd ar berfformiad a gwerthuso'r effaith.

Dyddiad yr adroddiad	Teitl yr adolygiad	Argymhelliad
Tachwedd 2016	Trefniadau Awdurdodau Lleol i Godi Tâl am Wasanaethau a Chynhyrchu Incwm	<p>Gwnaeth yr adroddiad hwn wyth argymhelliad, yr oedd chwech ohonynt yn gofyn i awdurdodau lleol weithredu. Roedd argymhellion A4 ac A6 yn gofyn i Lywodraeth Cymru a Chymdeithas Llywodraeth Leol Cymru weithredu:</p> <p>A1 Datblygu fframweithiau strategol ar gyfer cyflwyno ac adolygu taliadau, gan greu cysylltiad cadarn rhyngddynt a'r Cynllun Ariannol Tymor Canolig a'r Cynllun Corfforaethol.</p> <p>A2 Adolygu'r costau fesul uned a chyfanswm y gost o ddarparu gwasanaethau dewisol er mwyn nodi unrhyw ddiffygion yn glir a, lle bo angen, gosod targedau i wella'r sefyllfa weithredu gyfredol.</p> <p>A3 Defnyddio'r rhestr wirio asesu effaith (Atodiad 2) bob tro wrth ystyried newid taliadau.</p> <p>A5 Canfod cyfleoedd i gaffael cwmnïau o'r sector preifat i gasglu taliadau, er mwyn gwella effeithlonrwydd a darbodusrwydd wrth gasglu incwm.</p> <p>A7 Gwella'r trefniadau ar gyfer rheoli perfformiad, llywodraethu ac atebolrwydd drwy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • adrodd unrhyw newidiadau i daliadau i'r pwyllgor(au) craffu; • gwella gwaith monitro er mwyn cael dealltwriaeth well o effaith newidiadau i ffioedd a thaliadau ar gais, a chyflawniad amcanion; • meincnodi a chymharu perfformiad ag eraill yn fwy trwyadl; a • darparu gwybodaeth fwy cynhwysfawr i aelodau etholedig fel bo modd gwneud penderfyniadau cadarn. <p>A8 Gwella'r trefniadau ar gyfer rhagfynegi incwm o daliadau drwy gynllunio senarios a dadansoddiadau sensitifrwydd.</p>

Dyddiad yr adroddiad	Teitl yr adolygiad	Argymhelliad
Ionawr 2017	Y Modd y mae Awdurdodau Lleol yn Ariannu Gwasanaethau'r Trydydd Sector	<p>Gwnaeth yr adroddiad hwn dri argymhelliad, yr oedd dau ohonynt yn gofyn i awdurdodau lleol weithredu. Roedd argymhelliad A3 yn gofyn i Lywodraeth Cymru weithredu:</p> <p>A1 Er mwyn cael y budd mwyaf o benderfyniadau ariannu, mae angen i awdurdodau lleol a chyrrff yn y trydydd sector sicrhau bod ganddynt y trefniadau a'r systemau cywir ar waith i reoli, gwerthuso a mesur eu gwaith gyda'r trydydd sector. Er mwyn helpu awdurdodau lleol a chyrrff yn y trydydd sector i ddatblygu eu harferion gwaith, rydym yn argymhell y dylai swyddogion awdurdodau lleol a'r trydydd sector ddefnyddio'r Rhestr wirio i sicrhau bod awdurdodau lleol yn ymgysylltu â'r trydydd sector ac yn gweithio gydag ef yn effeithiol i wneud y canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • hunanwerthuso cyfranogiad a threfniadau rheoli, perfformiad ac arfer presennol y trydydd sector; • nodi lle mae angen gwella trefniadau cydweithio; a • drafftio cynllun gweithredu i fynd i'r afael â'r bylchau a'r gwendidau a nodwyd drwy'r ymarfer hunanwerthuso a'i roi ar waith. <p>A2 Mae trefniadau rheoli perfformiad gwael hefyd yn gwanhau atebolrwydd ac yn cyfyngu ar y gallu i graffu ar weithgarwch a pherfformiad y trydydd sector yn effeithiol. Er mwyn atgyfnerthu trefniadau goruchwyllo ar gyfer y trydydd sector, rydym yn argymhell y dylai aelodau etholedig graffu ar y rhestr wirio adolygiadau a gwblheir gan swyddogion a herio perfformiad swyddogion a'r awdurdod lleol o ran mynd i'r afael â bylchau a gwendidau yn rheolaidd.</p>

Wales Audit Office

24 Cathedral Road

Cardiff CF11 9LJ

Tel: 029 2032 0500

Fax: 029 2032 0600

Textphone: 029 2032 0660

E-mail: info@audit.wales

Website: www.audit.wales

Swyddfa Archwilio Cymru

24 Heol y Gadeirlan

Caerdydd CF11 9LJ

Ffôn: 029 2032 0500

Ffacs: 029 2032 0600

Ffôn Testun: 029 2032 0660

E-bost: post@archwilio.cymru

Gwefan: www.archwilio.cymru